

**Dokumentasjon:** Jørgen Jelstads bok om ME er skakende lesning.

# Fram i lyset

**M**ens jeg leser journalist Jørgen Jelstads bok om sykdommen ME, må jeg spørre meg om det finnes en sykdommenes jantelov. Altså en antiholdning til medmennesker som sier: «Du skal ikke tro at du er sykere enn andre.»

Ifølge nyere forskning er ME en lidelse i menneskers immunforsvar, og med infeksjonsmedisinske komplikasjoner. Ulike smertetilstander og sykkelig energisvikt er hovedsymptomene, samt fysiske utslag i mange indre organer og endringer i kognitive funksjoner. Økningen i immunologiske sykdommer og allergi-tilstander i vestlige land aktualiserer spørsmålet om slike lidelser kan være betinget av et endret naturmiljø.

**Striden i medisinske** miljøer om ME har altfor lenge svitsjet, lik en simpel bryter, mellom «psykisk» og «fysisk», det første med et «bare» foran. I et slikt klima kan

**Denne boka bør bli pensum for helsepersonell.**

## SAKPROSA

**Jørgen Jelstad**  
**De bortgjemte**  
Cappelen Damm 2011, 312 sider



skruppelløse helseprofeter tjene seg rike på de desperate pasientene, som også har blitt kasteballer der skolemedisinen råder. Det er forståelig at studien fra to norske leger ved Haukeland Universitetssykehus denne høsten har skapt håp om en effektiv medisin.

**Det er langs akse**n psykisk-fysisk at Jørgen Jelstad tar sitt oppgjør med den årelange medisinske og politiske unnfalldenheten. En av hans fortjenester er påvisningen av den ødeleggende uenigheten om diagnosekriterier. Med flere forskjellige standarder i bruk har det blitt skapt unødvendig forvirring. Nye

konsensus-kriterier fra i sommer kan kanskje bringe større verdighet til dem som skal diagnostiseres.

«De bortgjemte» oppholder seg mye ved de sykeste ME-pasientene, og ved aktuell forskning og sykdommens medisinske historie. Vinklingen på de sykeste er en høyst forståelig, men risikabel tematisk maksimering. For realiteten er at ME er invaliderende også i mindre akutte varianter.

Jelstad berører noen ganger hvordan pasienter og deres familier lider økonomisk overlast, ja beint fram havner i fattigdom fordi NAV og det offentlige helsevesenet svikter. Disse sosioøkonomiske betingelsene kunne vært bedre belyst. Sosiale trakasseringer og hersketeknikker som fordømmelse, mistenkeliggjøring og usynliggjøring hører med til historien. På disse viktige punktene er Jelstads framstillingsform mer deskriptiv enn forklarende.

**Det framgår av boka** at Helse- direktoratet og altfor mange



**FYSISK:** Man kan ikke lenger snakke om ME som et psykisk problem. FOTO FRA MEYERS KONVERSATIONSLEXIKON (1885)

leger har vært blant de mest forstokkede i møte med ME. Konsekvensene av ignoransen kan bl.a. leses i den hjerteskjærende fortellingen om den unge mannen Kristian. Trofaste pårørende må bevitne at han blir sendt på sykehjem for der å møte uvitenhet, profesjonsstrid og maktfullkommenhet. Slike groteske historier

synes paradoksalt nok å forsterke stigmatiseringen, alt mens den jevne ME-pasient klammer seg til en strigla positivitet for å tekkes den medisinske og politiske definisjonsmakten.

Mine innvendinger til tross, «De bortgjemte» har blitt en overbevisende bok som ofte er skakende lesning. Språket er poengtert, analysene krystallklare og den dokumentariske framstillingsformen skifter virkningsfullt mellom enkeltkasus og medisinske problemstillinger.

**Det er ikke lenger** mulig å bruke stemplet «psykisk» etter Jørgen Jelstads omfat-

tende avsløring av medisinsk ignoranse og arroganse. Selv om det også finnes leger som møter ME-pasienter med respekt, avdekker en fersk Sintef-undersøkelse legestandens uvitenhet. Denne boka bør bli pensum for alt norsk helsepersonell.

Ja, hvis bare en liten del av det som dokumenteres av feilbehandlinger og urett er korrekt, skal helseministeren overveie en offentlig granskning.

**Freddy Fjellheim**  
bokmagasinet@klassekampen.no

**Uhyggelig:** Annette Mattsson skriver godt, men tidvis traust, om skyggene i parforhold.

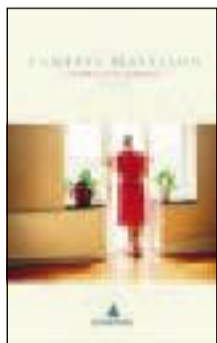
# Stille før stormen

**S**om så ofte, gjør forlaget sitt for å sette en klam ramme rundt boka: «Det handler om de som ikke klarer å leve uten hverandre, men som samtidig ikke klarer å leve uten andre», som det heter om Annette Mattssons siste bok. Heldigvis er Mattsson flinkere til å la ting være usagt enn den teksten skulle tilsi. Hun debuterte med novellesamlingen «Fotografiet» i 1997, og har lenge skrevet om kommunikasjonssvikt i parforhold. Også i sin syvende utgivelse skriver hun seg inn i de uhyggelige skyggene som ligger og lurar i tilsynelatende godt polstrede livssituasjoner.

**Boka består av** åtte noveller, syv skrevet fra kvinnens synspunkt. Flere er satt til feriestruktur i Barcelona og Italia. Mattsson gir fortellerne den norske turistens blikk, og overbeviser med det. Det er ikke få norske par som har dratt sørover på forsøksvis romantiske ferier, bare for å miste hverandre enda mer idet kontrasten

## NOVELLER

**Annette Mattsson**  
**Å dele en flamme**  
Gyldendal 2011, 146 sider



Annette Mattsson

I forhold til novellene i «Holde fast» (2009) holder Mattsson nå dramaet tilbake i større grad. Konfliktene avsløres seint, er noen ganger bare antydning. Flere av novellene er skrevet litt som en snøkule fungerer: Først studerer vi et stille, detaljert utformet, lukket univers. Plutselig rister forfatteren på universet, og slutter novellen idet stormen starter.

mellom den idylliske ideen og den forslitte virkeligheten skrus opp mellom tapasrestaurantene.

En kvinne blir stående langs veikanten i Italia etter at mann og bil har forlatt henne i en krangel. En annen kommer tilbake til Barcelona, hvor mannen forsvant for fem år siden. En tredje våkner opp fyllesyk på sitt italienske rom, mannen er ikke å se, og hun tar en tur ut.

**Spørsmålet er** – som Mattsson har stilt før – hvor godt det er mulig å kjenne en annen, men også hvor godt vi vil kjenne våre nærmeste. Kvinnene her er sta og vanskelige, men forteller direkte og ærlig. De forblir uten særegne karaktertrekk og framstår som svært like. Undrende, vaklende, tilbake-skuende. Beskrivelsene er detaljerte, historienes bevegelser langsomme,

språket er stramt, enkelt og stilmessig tradisjonelt. Personlig foretrekker jeg større vilje til å eksperimentere språklig, dette blir tidvis vel traust for min del.

«Den tredje dagen», historien fra Barcelona, er samlings sterkeste. Her er det spesielt en uhyggelig scene hvor kvinnen ser tilbake på en episode der mannen, like før han forsvant, overrasket ved å vise at

han kunne slå hjul: «– Hvor pokker har du lært dette? sa jeg. Han svarte ikke, løp over gresset og slo flere kollbøtter. Ganske perfekte kollbøtter. Jeg hadde ingen anelse om at han var akrobatisk, det hadde aldri vært snakk om det engang. – Vil du se mer? sa han så. – Mer? sa jeg. – Det kan umulig være mer. – Så det tror du, sa han.»

**Silje Bekeng**  
bokmagasinet@klassekampen.no

**Skrivekunst akademiet**

**Påbyggingskurs i skapende skriving**  
for søkjarar med eit års skriveutdanning på høgskulenivå eller minst ei bokutgjeving

**SØKNADSFRIST**  
**1. DESEMBER**

Sjå [www.skrivekunst.no](http://www.skrivekunst.no)